

Anmeldelse

Musik på en stillehavssø

Jane Mink Rossen: *Songs of Bellona Island*. Acta Ethnomusicologica Danica 4, Kbh. 1987. Forlaget Kragen, Birkerød, 2300 S. Kr. 400,-.

»Denne bog er skrevet for musiketnologer, som er interesseret i musiktraditionen i Stillehavsområdet, for forskere af Polynesiens og Stillehavsområdets kultur, som er interesseret i musikken, og for menneskene på Bellona« skriver den amerikansk-danske musiketnolog Jane Mink Rossen i forordet til sin doktordisputats om sangen på Bellona. Målgruppen er altså snævert defineret. Og det præger bogen. Med sin vældige etnografiske detaljerigdom, sine indgående musikalske analyser og sin lidt læsevenlige fremstillingsform vil den næppe finde mange læsere udenfor fagfolkenes rækker. Og det er synd, for kulturen og musikken den omhandler er interessant.

Bellona er en lille isoleret ø aller sydligst i øgruppen Solomon øst for Ny Guinea. Den er kun 20×2 km stor og beboes af bare 1000 mennesker. Disputatsen er skrevet på grundlag af JMR's studieophold på Bellona i 1974 og 1977. På det tidspunkt var den traditionelle sang og dans ikke længere en integreret del af øens liv. Syvendedags-adventisterne, som kristnede øen i 1949, forbød den. JMR fandt frem til de mennesker, der stadig kan den gamle tradition. Hun vandt deres tillid, og fik dem til at synge og danse og fortælle. De

gjorde det udtrykkeligt ikke for forskernes skyld, men for deres efterkommeres, og kopier af JMRs musik- og videooptagelser skulle afleveres inden hendes hjemrejse. Med sin store bog, der samler alle oplysninger om musik-kulturen på Bellona sætter JMR et monument over en døende tradition. Den traditionelle dans og musik i sin gamle form er dømt til at bukke under for salmesang og moderne popmusik. Folk under 30 kan ikke de gamle sange, og de forstår ikke det poetiske sprog i teksterne. JMRs tilstedeværelse på øen har ganske vist været med til at stimulere interessen for de gamle danse og sange, og til adventisterne misbilligelse er der nu dannet en lokal forening for sang og dans, som støttes af Solomon-øernes regering. Så måske vil den gamle musik kunne overleve som en slags opvisningsmusik i lighed med, hvad der er tilfældet på andre af øerne i Stillehavet.

Bogen er desværre ikke ledsaget af lydbånd. Den, der vil høre musikken i stedet for at læse om den, skal anskaffe de to udmærkede og veldokumenterede plader, som MJR har fået udgivet på det amerikanske plademærke Folkways (FE 4274 og FE 4273).

Den traditionelle musik på Bellona er udelukkende vokal, og mange af sangene er ledsaget af dans. Det eneste instrument er et klangbræt, som med sin rytme akkompagnerer dansesangene. Musikken byder sig ikke til ved ydre virkemidler, men ved tålmodigt at lytte til den og læse JMR's tekstoversættelser og kommentarer kommer man indenfor i en fascinerende fjern musikalsk og mental verden – en verden af god tid, præget af forholdet til ånderne, naturen og slægtens historie. De fleste sange er enstemmige, men den ældgamle *sua-*

hongi dansesang er i en form for tostemmighed, som kun kendes nogle få andre steder i Polynisien. Den halvtimelige tekst er så gammel, at kun meget lidt forstås af den i dag. De første bellonesere havde sangen med, da de for 25 generationer siden kom sejlene over havet fra øen Uvea nordvest for Samoa. At sangen stadig huskes i dag, er et enestående eksempel på kontinuitet og historiebevidsthed i et samfund med lavt teknologisk niveau.

Bellonesernes sange er ikke improviserede, hverken i melodi eller tekst. De er nøje tilrettelagt – komponerede. En sanger er også komponist og digter og danser. Sange og deres ophavsmænd og -kvinder er blevet husket gennem bellonesernes 25 generationers historie. Flere sange handler om forfædrenes færefulde færd over havet i åbne kanoer, og på grundlag af sangene kan man danne sig et billede af, hvorfra og hvordan belloneserne i sin tid nåede frem til deres ø. Nye sange er stadig kommet til helt frem til vore dage. En af de sidste store sangere, Paul Sa'engeika, døde i 1979, næsten 100 år gammel.

JMR beskriver i bogen, hvordan den bellonesiske musikopfattelse hænger nøje sammen med den kultur, musikken indgik i. Belloneserne kategoriserer musikken efter de begivenheder og fester, den var knyttet til – ikke efter genre, besætning eller stil som hos os. Lange, sammensatte sang- og danseforløb ledsagede ceremonier såsom modtagelsen af de store brystatoveringer, hajfiskeriet og fordelingen af høstens afgrøder. Disse ceremonier stod i nøje forbindelse med bellonesernes åndeverden, og ophørte, da øen blev kristen. Med uvurderlig hjælp fra sine lokale værtsfolk fik JMR overtalt ældre

Dansen mako ngangi, 1974. (Foto: Jane Mink Rossen).

sangere til at synge og danse de gamle sange for sig, løsrevet fra de ceremonier, de engang var knyttet til. Hun sammenholder tidligere etnografiske beskrivelser af ceremonierne (ikke mindst fra den danske etnograf Torben Monberg) med de informationer og indtryk, hun fik, da sangene og dansene blev opført for hende i 1974 og 1977.

Hun redegør detaljeret for bellonesernes højst udviklede klassifikationssystem af sange, danse, stemmeteknikker og spil på klangbrættet *tapa*, og holder skarpt dette system ude fra sine egne – vestlige – kriterier for analyse. Hvor belloneserne anskuer tingene i helheder, splitter JMR begivenhederne op i toner, trin, form, figurer, rytmer, melo-

diske skeletter. Hendes musikanalyser er tung, forudsigelig og ikke særlig inspirerende læsning. De beskrivelser af musiksituationer og ceremonier, som ledsager de musikalske analyser, er langt mere spændende – men fremtræder i deres vældige detaljerighed noget uformidlende, næsten som taget direkte ud af feltdagbogen.

Både på det musikalske og det etnografiske plan er disputatsen udpræget beskrivende. JMR beskæftiger sig meget med musikkens rolle og placering i Bellonas verden – men bevæger sig kun i ganske få tilfælde ud i overvejelser omkring forholdet mellem samfundsstruktur og musikalsk struktur. Hun forsøger ikke at bruge sit vældige stof til teoretiske betragtninger over bellonesernes musikkulturelle univers, og bogen rummer kun meget få udblik mod musikken i det øvrige Stillehavsområde. Det er ikke det stimulerende teoretiske vingesus, der præger bogen. Dens styrke og fortjeneste ligger i, at den fremlægger resultatet af et grundigt feltarbejde og samler alle tilgængelige oplysninger om Bellonas traditionelle musik. Den slags bøger er nødvendige, hvis man nogen sinde skal nå frem til en form for overblik over musikken i det vældige Stillehavsområde, som er et af de dårligst undersøgte inden for musiketnologien.

Års tålmodigt arbejde ligger bag de over 60 notetranskriptioner og tekstoversættelser som præsenteres i andet bind af disputatsen. Transkriptioner er et nødvendigt middel til analyse af musikkens struktur, men noderne kan aldrig erstatte oplevelsen af den klingende lyd. Derfor er det et stort savn, at disputatsen ikke er ledsaget af lydbånd. JMR's to glimrende Folkways-plader med Bellona-musik er besværlige at skaffe her i landet. □

Hans Peter Larsen

Anmeldelse

Fynske toner

Jens Henrik Koudal: *RASMUS STORM's nodebog – en fynsk tjenestekarls dansemelodier o. 1760*. Forlaget Kragen, Kbh. 1987, 126 s. Kr. 120,-

»Rasmus Storms nodebog er en udgivelse af den ældste håndskrevne nodebog, som Folkemindesamlingen ejer. Den er fra ca. 1760 og har tilhørt bondesønnen og købmandskarlen Rasmus Storm fra Sydfyn. Mange af dens 71 melodier besidder en musikalsk kvalitet, som alderen ikke har kunnet fordunkle, og den repræsenterer med sine menuetter og polskdanse det ældste lag, som har levet videre i 1800- og 1900-tallets spillemandsmusik. Nodebogen placerer sig midt mellem barokkens husmusik og bøndernes spillemandsmusik, mellem by og land på Sydfyn og mellem samtidens sang- og dansemelodier.«

Disse ord er citeret fra Jens Henrik Koudals forord til bogen, som er udgivet af Folkemindesamlingens forlag »Kragen« i 1987. Et andet citat fra bogens indledning: »Bogen er en folkelig *brugsbog* (og ikke f.eks. et samlermanuskript). Den bærer præg af slid, den er uindbundet, og den har det »lommeformat«, som er typisk for mange af de ældste spillemandsbøger og andre musikernodebøger. Endelig er der sørget for, at enhver melodi kan læses, uden at det er nødvendigt at blade.«

Præcis de samme kvaliteter, som »Kragen«s udgivelse besidder, idet det fornemme faksimiletryk (her i format A5 »på langs«) af den originale nodebog er udvidet med »indledning og

kommentarer« af folkemusikforskeren Jens Henrik Koudal. En noget underdrevne beskrivelse af et omfattende og spændende stykke musikhistorisk arbejde, skrevet så medrivende at læseren får lyst til at lære denne tilbagetrunkne og upåagtede Rasmus Storm at kende.

Jens Henrik Koudals arbejde er kendetegnet ved et meget grundigt forarbejde og undersøgelse af hver enkelt melodis oprindelse og videre slægtskab. Særligt bemærkede jeg, at i tilfælde af tvivl om hvorledes det håndskrevne forlæg kan tolkes, lader Koudal tvivlen komme brugeren – og Rasmus Storm – tilgode, istedet for som før set hos bl.a. A.P. Berggren og H. Grüner-Nielsen på formyndervis at eentye i forhold til den gældende »gode tone«. På denne måde overlades tolkningsretten og -svaret til den enkelte spillemand. Det er et særsyn blandt folkemusikere at en sådan tillid og respekt vises fra »autoriseret« side, og jeg vil ønske at musikere imellem viser hinanden den samme respekt.

Hvilke tanker og drømme Rasmus Storm har haft ved vi ikke, men vi ved hvilken toneverden han bl.a. har omgivet sig med: dansemusik til for os så fremmede danse som menuet, polskdans og serras.

Som bruger af denne nodesamling har jeg fået inspiration til at arbejde med andre instrumenter end vanligt hørt, andre improvisationsmønstre såvel melodisk/harmonisk som rytmisk, og også søge bagom dansetyperne for at undersøge hvad eksempelvis en menuet kan udtrykke – det er ikke blot »en mand sprang ud fra femte sal« altsammen.

Det er min erfaring, at bogens melodimateriale idag anvendes i en vok-